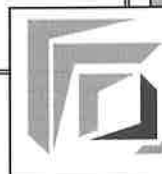

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

НАСТАВНА
ПРОГРАМА

ЈАЗИК И КУЛТУРА НА ВЛАСИТЕ

Скопје, јуни 2014

ДЕВЕТГОДИШНО
ОСНОВНО ОБРАЗОВАНИЕ

IX одделение

7

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
Министерство за образование и наука
Биро за развој на образованието

[Handwritten signature]

Прикрито:	02.09.2014		
Орг. единица:	Број:	Гласност:	Вредност:
07	12/110		

Адреса: 0704
 Регион: ТРАНСЛО
 02.09.14
[Handwritten initials]

Врз основа на член 55 став 1 од Законот за организација и работа на органите на државната управа („Службен весник на Република Македонија“ бр. 58/00, 44/02, 82/08, 167/10 и 51/11) и член 25 став 2 од Законот за основно образование („Службен весник на Република Македонија“ бр. 103/08, 33/2010, 116/10, 156/10, 18/11, 51/11, 6/12, 100/12, 24/13 и 41/2014) министерот за образование и наука ја утврди наставната програма по предметот *Јазик и култура на Власите* за IX одделение, на Деветгодишното основно воспитание и образование

1. ВОВЕД

Наставниот предмет јазик и култура на Власите ги опфаќа четирите јазични вештин : слушање, читање, зборување и пишување. За разлика од првите години на изучување на овој наставен предмет каде изучувањето, пред сè, се заснова на практичната примена на јазикот, во овој образовен циклус изучувањето на предметот јазик и култура на Власите ќе се насочи кон продлабочување, проширување и систематизирање на теориското знаење, согласно интелектуалните способности на ученикот.

Одредени содржини кои повторно се појавуваат во програмата претходно биле работени на ниво на препознавање, а во овој образовен циклус ќе се продлабочува усвојувањето и ќе се развиваат вештини за практична примена.

Назив на наставниот предмет: јазик и култура на Власите

Година на изучување на наставниот предмет: IX одделение

Број на часови на наставниот предмет:

- број на часови неделно: 2 часа
- број на часови годишно: 72 часа

Статус на наставниот предмет: избран предмет

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ (за VII, VIII и IX одделение)

Ученикот/ученичката:

- да се оспособи да комуницира усно и писмено на влашки јазик, да ја збогати општата и јазичната култура и да изгради почит кон многујазичноста;
- да формира критички став кон својата и кон другите култури и да се оспособи за почит на разликите, општочовечките права и правата на заедниците;
- да се поттикнува изучувањето на влашкиот јазик и запознавањето на културните специфики на Власите;
- да развива разни јазични, комуникативни, интеркултурни компетенции за изучување и користење на влашкиот јазик;
- да формира способност за поврзување на стекнатите знаења од изборниот предмет со знаењата од другите јазични (мајчин, наставен или странски јазични) и другите предмети;
- да формира навики и развива способности за слушање, говорење, читање и пишување преку систем од знаења на јазични и реченички единици, фонетски, правописни, лексички и граматички норми;
- да развиве способност за самостојно учење и самооценување според Заедничката европска референтна рамка за јазичите (европско јазично потфолио).

3. ЦЕЛИ НА НАСТАВАТА ЗА IX ОДДЕЛЕНИЕ

Ученикот/ученичката:

- да чита и разбира автентични едноставни текстови поврзани со неговите/нејзините интереси;
- да разликува различни форми и видови на текстови: писма, дијалог, автобиографија, интервју, анкета и др;
- да учествува во спонтани говорни ситуации на секојдневни теми поврзани со неговите/нејзините интереси и користејќи јазични елементи и функции соодветни за нивото;
- да ги разликува формалните од неформални говорни ситуации;
- да умее писмено да раскажува вистински настан следејќи одреден хронолошки ред и користејќи јазични елементи и функции соодветни на нивото;
- да користи граматички и правописни норми при говорењето, читањето и пишувањето соодветно на нивото;
- да го збогатува континуирано речникот со нови зборови и изрази од влашкиот јазик;
- да учествува во спонтана говорна интеракција во која искажува свои мислење, ставови и факти;
- да се запознава со нови елементи од влашката култура но, но и да стекнува интеркултурни компетенции;
- да развива чувство на почит кон влашката култура и општо кон другите култури.

4. КОНКРЕТНИ ЦЕЛИ

Цели	Содржини	Понми	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да разбира спонтани комуникативни ситуации на теми интересни на учениците; - да ја разбира главната идеја на една формална усна или писмена комуникација на позната тема; - да учествува во спонтана говорна интеракција на актуелни и познати теми за неговата возраст, користејќи ги соодветните граматички структури и јазични функции; - да пишува за вистински настани од секојдневието следејќи едноставен хронолошки редослед; 	<p>Промените во мене и околу мене (нашата околина)</p> <p>Интереси-хоби-екстремни спортови</p> <p>Уметноста во мојот свет</p> <p>Младите и новата технологија / блог, комуникација - Интернет</p> <p>Моните соншта</p> <p>Училишни настани</p>	<p>Еднаквост меѓу момчињата и девојките, љубовни проблемати</p> <p>Egalitati amălmisa di tîmpîji</p> <p>Региони</p> <p>Пеџажџи, планинарење, филм, младински манифестации и др.</p> <p>Reisaj, alinari pî mpînsă</p> <p>Слободни активности, патување и др.; Activitils lîberî, sãlãitpiti</p> <p>Сликарество, литературни жанрови, фотографија, архитектура... Rîctiã, zugãrseati</p> <p>Compuiter, internet , blog / Viber</p> <p>Планови за мојата иднина</p> <p>Planuri ti uinitoru</p> <p>Приредба, концерт, изложба</p> <p>Spectacol, coltset, exhozitisi</p>	<p>Активности за:</p> <ul style="list-style-type: none"> - слушање и читање со разбирање на о текстови поврзани со темата; - откривање на логичниот редослед на настаните (подредување на реченици во текст, точен/неточен одговор итн). - Разговори за разни за хоби и други активности интересни за ученикот/ученичката. - Пишување за планови за иднина. - Барање/давање кратки информации во врска со темите во програмата . - Разговори за интересот на учениците и видовите на комуникации. -Разговор на тема: <ul style="list-style-type: none"> - фотографија; - архитектура; - училишни настани; - за необични спортови и сл. - зборување за своите секојдневни активности и за плановите .

<p>- да ги препознава предлозите и да знае соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги разликува простите и сложените сврзници и соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги разликува односните заменки од истоимените придавки и правилно да ги применува во усниот и писмениот говор;</p> <p>- да умее да ги разликува безличните форми на глаголите и соодветно да ги применува;</p> <p>- да ги препознава формите на формите на глаголите во предминатото минато време;</p> <p>- да умее да ги разликува формите на предминатото минато време од другите форми на минати времиња (прости и сложени);</p> <p>- да го применува сегашното време од сојузниот начин и да го препознава минатото време на сојузниот начин;</p> <p>- да го препознава инфинитивот од најчесто употрбуваните глаголи и соодветно да го применува;</p>	<p>Интерлункиски знаци</p> <p>Сојузен начин</p> <p>Сложено минато - ниво на препознавање</p> <p>Пред минато минато време- ниво на препознавање</p> <p>Примена на сојузниот начин</p> <p>Условен начин</p> <p>Минато време- ниво на препознавање</p> <p>Прости и сложени реченици</p> <p>Пасивен начин</p> <p>Видови реченици</p> <p>Елементи на речениците</p> <p>Видови на сложени реченици</p> <p>Редот на зборовите во реченицата</p>	<p>Punctu, vîrgola, ghîlmele</p> <p>S-am lucrată – va s-eaga ma ghîni...</p> <p>Rot s-nergu, s-agingu!</p> <p>S-aveam artasă aclo tota va s-eagam pî rozîsîi apaltă.</p> <p>Nu pistîrseacu s-avets fartă asfâti lucri mbuni !</p> <p>Urea s-moră di foamî.</p> <p>Prorozîtsîi shi frazi</p> <p>Băseatică easti adrată di...</p> <p>Prorozîtsia subordonată/ grepsîrală</p> <p>Subject / verbu/ obiect direct</p> <p>Timîru mindueashî cã fâră lucru pu roati s-avanseadză.</p>	<p>- Вежби за усвојување и примена на интерлункиски знаци во различни контексти.</p> <p>Активности за:</p> <p>- препознавање на реченици со формите на сложено минато од сојузниот начин;</p> <p>- препознавање на реченици со формите на предминатото минато време од сојузниот начин;</p> <p>- разликување на односните заменки од истоимените придавки и нивна правилна употреба во усниот и писмениот говор.</p> <p>- Вежби за разликување на различниите форми на сојузниот начин.</p> <p>- Вежби за примена на пасивниот начин.</p> <p>Активности за:</p> <p>- анализа на прости и сложени реченици и нивните елементи;</p> <p>- разликување на разни форми на сложени реченици.</p> <p>Вежби за подредување на зборовите во реченицата.</p>
--	--	---	--

<p>-да усвојува комуникативни форми и развивајќи комуникативни вештини и истите ги применува во различни драматизации на комуникативни ситуации од секојдневниот живот и во писмена комуникација со свои врстници од други места и земји;</p> <p>- развивање на почит кон многујазичноста.</p>	<p>Искажување жалене</p> <p>Резимирање на исказ</p> <p>Земање/давање збор во дискусија/настан</p> <p>Барање дозвола</p> <p>Довршување на пишан текст</p> <p>Барање/давање на информации за разни активности</p> <p>Барање услуга</p> <p>Искажување на задолжение</p>	<p>Su jali marġ va infoġmedz ... Lġertats ma ...</p> <p>Tu soni voi s-dzâc...</p> <p>Ma s-nji dats izini Doanne, voi sâ spun ... /</p> <p>Desi pot s-intu ? Putets s-nji spunet iu pot s-safti.... ?</p> <p>Tu soni putem s-dzatsem sa....</p> <p>Iu va s-liba aestu srestaso?</p> <p>Vas pots s-nji agiuts Matie ?</p> <p>Tini lipseashii Noi avem obligatsii...</p>	<p>Активности од типот:</p> <ul style="list-style-type: none"> - драматизација на разни секојдневни ситуации применувајќи ги комуникативните акти предвидени во програмата; - довршување на почнат текст; - играње на ситуации во кои се изразува жалене; - пишување на е-маил пораки, писма, писмени жалби. <p>- Информирање за училишни настани.</p> <p><i>Проектна идеја: Учениците поделени во парови или групи добиваат како задача да неколку комуникативни акти (Кога е претставата? Може ли да влезам? или др.) ги напишат во конкретни ситуации на што повеќе јазици од нашата земја за што ќе побараат помош од другари и познати од тaa заедница, соседи, пријатели итн.</i></p>
--	--	--	---

ПРОГРАМСКО ПОДРАЧЈЕ: Култура на Власите

Цели	Содржини	Помми	Активности и методи
<p>Ученикот/ученичката:</p> <ul style="list-style-type: none"> - да се поттикнува да чита различни творби од литературното творештво на Власите и другите заедници во РМ, соодветни за возраста; - да го пројабочува знаењето и да го проширува интересот за обележјата и традициите од животот на Власите и другите и да гради позитивен став во однос на културните и јазичните разлики; - да развива чувство на почит кон влашката и кон другите култури, - да се оспособи да размислува за културното потекло и минатото на Власите, менувањето на културата и влијанието на културата на нив, но, и на другите. 	<ul style="list-style-type: none"> - Народни песни, инструментни, носии, ора и игри интересни за младите - Литературни творби од влашки автори или преведени од други автори наменети за младите - Обичаии и други обележја од животот на Власите и другите заедници од нашата земја 	<p>Народни и новоконпонирани поп влашки песни, носии, ора и игри</p> <p>Осјќи ди апшќи, Аштбга али дади</p> <p>-литературни творби на теми интересни за млади</p> <p>Сісішќи а утеаіјќеі</p> <p>-традиции, обичаи и обележја од животот на Власите.</p> <p>Агаћул сагі s-dutsea casa di casa țas cuasă</p>	<p>Активности за препознавање на разни стилови на влашката народни и новоконпонирани песни и организирање на разни активности со истите разговор за темата и сл.</p> <p>- Разговор за традиционалните музички инструменти, песни и ора.</p> <p>-Читање текстови и разговор за познати автори на литература на влашки јазик.</p> <p><i>Проектна идеја: Учениците во помали групи истражуваат за минатото на Власите и нивните соседи од другите заедници користејќи различни извори на информации и подготвуваат презентации на наоѓањата и тоа го презентираат пред класот. Да се поттикне дискусија помеѓу учениците водена од наставникот и насочувана кон предизвикување на чувство на емпатија и свест за други културни средини и социјализација.</i></p>

5. ДИДАКТИЧКИ ПРЕПОРАКИ

Наставната програма по јазик и култура на Власите е изготвена врз основа на најсовремените сознанија за методи за стекнување знаења и вештини и врз препораките на Заедничката европска референтна рамка за учење, предавање и евалвирање на знаењата на јазиците при што се водеше сметка и за принципот на корелација и интеграција, односно содржините предложени во програмата се во тесна корелација со содржините од наставните програми по македонски јазик и првиот и вториот странски јазик. Во програмата се вклучени и проектни идеи кои се како прилог активности на содржините, но, истите не се задолжителни и не се евалвираат како такви.

При планирањето на наставата во IX одделение наставникот/наставничката треба да ги планира интегрално целите вклучувајќи го и подрачјето „Култура на Власите“ чии цели најчесто се реализираат интегрирано со другите содржини и како такви се усвојуваат. Така, содржини од културата како песни, раскази, народни приказни, басни и сл. се разработуваат развивајќи ги истовремено вештините читање со разбирање, зборување или пишување, како и прераскажување, опишување, користејќи притоа драматичките структури и јазични функции соодветни на ова ниво.

Наставникот/наставничката при планирањето на содржините за деветто одделение треба да се придржува на правилата на постапност и систематичност, така што при разработката на новите содржини да се следи спиралната прогресија односно секогаш врз основа на повторување на веќе познати содржини да се надградуваат нови при што подеднакво да се развиваат четирите јазични вештини и да се продлабочуваат драматичките структури и јазичните функции и континуирано да се проширува зборовниот фонд.

Учениците кои го избираат овој наставен предмет од групата на изборни предмети за деветгодишното основно училиште во деветто одделение го изучуваат со по 2 часа неделно.

Препорака за користење на годишниот фонд на часови

(72 часа годишно, 2 часа неделно)

-По наставни подрачја се предлага: Јазик (Јазични вештини - слушање, говорене, читање и пишување-, драматички структури, јазични функции) - 60 часа;

- Култура на Власите - 12 часа.

Наставни средства:

- учебник избран за соодветниот предмет, одобрен од страна на министерот;
- приказни, песни, списанија, енциклопедии, речници и сл.;
- аудио-визуелни средства и други средства во зависност од предметот - ЦД ;
- други извори на учење: Интернет, ТВ, радио, образовни софтвери и др.

6. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

На почетокот на учебната година наставникот/наставничката врши дијагностична проверка со цел да се запознае со предзнаењата на учениците за влашкиот јазик во функција на квалитетното планирање и реализирање на идните активности. Дијагностичкото проверување наставникот може да го реализира со примена на повеќе инструменти, како што се: дијагностички тестови, со анкетни листови, со усни прашања подготвени од наставникот, со пишување куси насочени состави. Добиените резултати се слика за ученичките предзнаења и претставува основа за планирање на реализацијата на Наставната програма и процесот на оценување во текот на наставната година.

ФОРМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ

- Во текот на наставата по влашки јазик во деветто одделение се препорачува формативно следење кое ќе овозможи формирање објективни оценување како повратна информација за постигањата на учениците во определен временски период.

Формативното следење на постигањата на учениците може да се реализира со користење на повеќе методи за оценување:

- разговор наставник-ученик;
- усни искажувања;
- домашни работи;
- писмени вежби и тестови и др.;
- портфолио на учениците што опфаќа: собирање на показатели (детски изработки, творби, искази и сл.) за секој ученик посебно, тековни (формативни), однапред подготвени, евалуациони листи за секој ученик, кои се пополнуваат по конкретна негова активност или студии на случај во кои наставникот ја белжежи фактичката состојба.

СУМАТИВНО ОЦЕНУВАЊЕ - Врз основа на целокупните податоци од формативното оценување наставникот го опишува развојот на секој ученик поединечно, во рамките на секое програмско подрачје од наставната програма по влашки јазик во различни фази од учебната година, согласно законските регулативи.

7. ПРОСТОРНИ УСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗИРАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Програмата во однос на просторните услови се темели на Нормативот за простор, опрема и наставни средства за деветгодишното основно училиште донесен од страна на министерот за образование и наука со Решение бр. 07-1830/1 од 28.02.2008 година.

8. НОРМАТИВ ЗА НАСТАВЕН КАДАР

Воспитно - образовната работа во девето одделение може да ја изведува лице кое добро го говори влашкиот јазик, има сертификат за следење на обука и има завршено студии на: Филолошки факултет – наставна насока (но во недостаток на таков кадар може да предава и лице кое има завршено друг наставен факултет).

9. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Датум на започнување: 01.09.2014 година

Потпис и датум на утврдување на наставната програма

Наставната програма по предметот *јазик и култура на Власите* за IX одделение од деветгодишното основно образование, на предлог на Бирото за развој на образованието, ја утврди

РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА
МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
50 *11-135561*
26-08-2014 год. СКОПЈЕ

МИНИСТЕР
Abdihakim Ademi

Изготвил: работна група, координатор Марија Николова
Контролирал: Трајче Георгиевски, раководител на одделение
Одобрил: м-р Митко Чешларов, раководител на сектор

Mitko Cheslarov

МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
Биро за развој на образование